

Bartłomiej Sawicki

Kampanie informacyjne dotyczące poszukiwań gazu łupkowego w Polsce

Kultura i Polityka : zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie nr 12, 59-72

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Bartłomiej Sawicki*

KAMPAKIE INFORMACYJNE DOTYCZĄCE POSZUKIWAŃ GAZU ŁUPKOWEGO

Abstrakt

Wraz z zainicjowaniem w 2009 roku fazy poszukiwawczej za gazem z łupków, konieczne okazało się przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej aspektów prawnych, administracyjnych, technologicznych i środowiskowych kolejnych etapów związanych z wydobyciem gazu ziemnego z łupków. Polska na tle innych krajów w Unii Europejskiej jest wciąż, mimo znacznego spadku liczby koncesji, liderem poszukiwań gazu ziemnego z łupków. Poparcie dla poszukiwań tego surowca jest znacznie wyższe niż w innych krajach. Nie wynika to jednak ze skoordynowanej akcji informacyjnej na poziomie rządowym i samorządowym, lecz głównie z nadziei mieszkańców na pojawienie się nowych miejsc pracy lub mniejszych rachunków za energię. Kampanie powinny także uwzględniać poszukiwania innych niekonwencjonalnych złóż gazu ziemnego. Podczas wydobycia gazu z łupków również stosuje się technologię szczelinowania hydraulicznego. W celu uniknięcia protestów związanych z eksploatacją węglowodorów tego rodzaju surowca, koniecznym wydaje się informowanie o skutkach środowiskowych oraz o aspektach finansowych.

59

Słowa kluczowe

gaz z łupków, Polska, kampania informacyjna

Wstęp

Pionierska i kontrowersyjna technologia szczelinowania hydraulicznego znacząco przyspieszyła możliwość komercyjnego wydobycia surowca, ale może pociągać za sobą określone skutki dla środowiska

* **Bartłomiej Sawicki** – absolwent historii na Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie i stosunków międzynarodowych na Uniwersytecie Jagiellońskim. Ukończył studia podyplomowe na kierunku zarządzanie w przemyśle naftowym i gazowniczym na Akademii Górniczo-Hutniczej oraz z zakresu dziennikarstwa multimedialnego i serwisów społecznościowych w Wyższej Szkole Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie. Redaktor w portalach gazłupkowy.pl oraz visegradplus.org.

i mieszkańców. Determinuje ona zatem konieczność przeprowadzenia odpowiednich kampanii informacyjnych przez władze lokalne oraz centralne. Ich celem jest przedstawianie wszystkich aspektów poszukiwań gazu ziemnego z łupków.

W Polsce od dziesięcioleci trwa eksploatacja węglowodorów, jednak wcześniej nie eksploatowano surowca z leżących głębiej skał łupkowych. Poszukiwania gazu ziemnego z łupków w Polsce rozpoczęły się dopiero pod koniec 2009 roku¹. Wraz z zainicjowaniem fazy poszukiwawczej, konieczne okazało się przeprowadzenie kampanii informacyjnej dotyczącej aspektów prawnych, administracyjnych, technologicznych i środowiskowych kolejnych etapów związanych z wydobywaniem gazu ziemnego z łupków. Niniejszy artykuł przedstawia kampanie informacyjne zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym, tło poszukiwań surowca oraz zagadnienia, które mogą zadecydować o społecznej akceptacji tego surowca.

1. Kampanie informacyjne – potrzeba i wyzwanie

Poszukiwania gazu ziemnego z łupków to proces, który ma swoje oddziaływanie nie tylko na sektor energetyczny czy gospodarkę. Branża naftowa poszukując i wydobywając niekonwencjonalne złoża surowców stosuje coraz nowocześniejsze technologie eksploatacji. Odwierty za gazem z łupków są znacznie dłuższe od tych wykonywanych na złożach konwencjonalnych. Dotychczasowe prace wiertnicze w Europie pokazują, że odwierty mają długość do 5 tys. metrów. Przekłada się to nie tylko na wzrost kosztów, ale również na rosnącą ingerencję w środowisko. Jak wynika z raportów polskich naukowców wykonanych w latach 2012–2015 na bazie analiz środowiskowych z 7 odwiertów rozpoznawczych, prace za gazem z łupków mogą wpływać na stan środowiska jedynie w krótkim okresie (Ministerstwo Środowiska 2015a). Badanie to pokazało jednak jak szerokie aspekty środowiskowe mogą dotyczyć poszukiwań tego surowca. Pod uwagę brano stan środowiska przed, w trakcie i po pracach wiertniczych. Badano jakość powietrza w okolicach prac wiertniczych, stan wód podziemnych, ingerencje w krajobraz oraz wstrząsy sejsmiczne. Zestaw badanych aspektów środowiskowych pokazuje jak bardzo złożonym problemem są poszukiwania gazu z łupków. Prace wiertnicze mogą więc nieść ze sobą poważne skutki dla środowiska, a tym samym dla ludzi. Dlatego też koniecznym

60

¹ Prace nad pierwszym odwiertem rozpoznawczym – Markowola-1 rozpoczęło PGNiG w październiku 2009 roku. (Zob. więcej: Łupki Polskie, 2015).

wydaje się zorganizowanie trwałego dialogu oraz rzetelnej kampanii informacyjnej dotyczącej poszukiwań tego surowca. Potrzebna jest wiarygodna informacja, do której dostęp jest nieco problematyczny. Wynika to z braku przemyślanej i długofalowej kampanii informacyjnej prowadzonej na obszarach, gdzie planowane są prace wiertnicze. Dotychczas koncerty organizowały pewne działania informacyjne bezpośrednio przed samymi wierceniami – tzw. punkty informacyjne – nie prowadząc wcześniej długofalowej, konsultowanej z władzami samorządowymi kampanii informacyjnej. Do najważniejszych wyzwań można zaliczyć m.in. przygotowanie odpowiedniej formy prowadzenia takiej kampanii. Jak pokazuje dotychczasowa praktyka podstawową kwestią jest uwzględnienie lokalnych aspektów prac wiertniczych prowadzonych w danej miejscowości. Wzorem powinna się stać kampania informacyjna „Razem o łupkach” przeprowadzona na terenie województw pomorskiego, kujawsko-pomorskiego oraz warmińsko-mazurskiego. Pojawia się pytanie o sposób i formę finansowania takich projektów – aby miały one długofalowy efekt konieczne wydaje się ich stabilne finansowanie.

2. Stan prac poszukiwawczych gazu z łupków w Polsce w latach 2009–2015

61

Poszukiwania surowców, gazu ziemnego i ropy naftowej z łupków rozpoczęto w Polsce pod koniec 2009 roku. W latach 2009–2015 (stan na 1 stycznia 2015 r.) wykonano 69 odwiertów za gazem ziemnym z łupków oraz ropy z łupków, licząc łącznie odwierty pionowe oraz poziome (Porozmawiajmy o łupkach, 2015). W tym samym okresie wykonano także 25 zabiegów szczelinowania hydraulicznego (w 37% wykonanych), w tym w 12 otworach poziomych. W 4 otworach wykonano zabiegi mikroszczelinowania (DFIT – *Diagnostic Fracture Injection Test*) (Państwowy Instytut Geologiczny, 2015). Liczba ta wciąż nie pozwala zweryfikować wszelkich szacunków dotyczących potencjału polskich skał łupkowych. Według informacji, które posiada Ministerstwo Środowiska, do 2021 roku przedsiębiorcy mają wykonać w sumie 308 odwiertów rozpoznawczych, w tym 122 to otwory obligatoryjne, a 186 opcjonalne. Szacunki te uległy jednak znacznemu skorygowaniu, ponieważ zgodnie ze stanem na 1 stycznia 2015 roku, liczba koncesji poszukiwawczych za gazem łupkowym wynosi 53 (Porozmawiajmy o łupkach, 2015). Według różnych ocen w celu zakończenia pierwszej fazy eksploracji złóż gazu łupkowego w Polsce trzeba wykonywać między 100 a 200 odwiertów poszukiwawczych, które

pozwołą zrewidować szacunki dotyczące złóż gazu ziemnego z łupków w Polsce (Nagy 2014). Istnieją znaczne różnice co do oceny potencjału. Jak wynika z opracowania amerykańskiej agencji rządowej *U.S. Energy Information Administration* przygotowanego w 2013 roku, złoża gazu ziemnego z łupków w Polsce szacowane są na 4,2 bln m³ (U.S. Energy Information, 2013) Polskie badania wykonane przez Państwowy Instytut Geologiczny podają dane znacznie niższe od szacunków amerykańskich. Jak podaje raport polskiej służby geologicznej złoża gazu ziemnego z łupków mogą wynosić w Polsce do 2 bln m³, ale najbardziej prawdopodobne jest, że zasoby gazu z łupków w Polsce mieszczą się w przedziale od 346 do 768 mld m³. To kilka razy więcej niż potwierdzone konwencjonalne zasoby surowca, które zostały oszacowane na ok. 134 mld m³ (Państwowy Instytut Geologiczny, 2014). Biorąc pod uwagę roczne wydobycie gazu ziemnego z tradycyjnych złóż na poziomie 4,4 mld m³ oraz roczne zapotrzebowanie na poziomie ok. 16 mld m³ (Ministerstwo Gospodarki, 2014), nawet scenariusz mniej optymistyczny to także duża szansa dla Polski na zwiększenie krajowego wydobycia surowców energetycznych. Jest to jeden z podstawowych elementów zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego kraju (Turowski 2013).

62

Mimo trwających już 5 lat prac poszukiwawczych, na żadnym z wykonanych odwiertów nie osiągnięto komercyjnego przepływu surowca. Co istotne, tempo prac poszukiwawczych w przeciągu ostatnich kilku miesięcy zdecydowanie zwolniło. Od połowy 2014 roku do marca 2015 roku wykonano w Polsce tylko 6 nowych odwiertów. Spadła też do 48 liczba koncesji na poszukiwanie konwencjonalnych i niekonwencjonalnych złóż – w czerwcu 2012 roku było ich 110 (Ministerstwo Środowiska, 2012). Jest to efekt słabnącego zainteresowania inwestorów w wyniku pogarszającej się kondycji finansowej firm naftowych (będącej efektem spadających cen ropy naftowej), wciąż istniejących barier administracyjnych oraz braku informacji o możliwym komercyjnym wydobyciu surowca w Polsce. Jak dotychczas uzyskane wielkości przepływu gazu na dwóch najbardziej obiecujących odwiertach na Pomorzu, zarówno w Klukowej Hucie, gdzie prace prowadzi BNK Petroleum oraz w Lubiewie, gdzie prace wykonują 3Legs Resources i Conoco-Phillips, nie pozwalają myśleć o komercyjnej eksploatacji gazu ziemnego z łupków. Z odwiertów wydobywano średnio od 6 do 11 tys. m³ dziennie. Tymczasem granica opłacalności wynosi co najmniej 20 tys. m³ dziennie (Furman 2014). Zdaniem ekspertów w związku ze skomplikowaną geologią oraz z problemami wielu inwestorów zagranicznych z pozyskaniem kapitału, komercyjne wydobycie gazu ziemnego z łupków może nastąpić dopiero pod koniec tej dekady.

3. Gaz łupkowy w opinii społecznej

Badania opinii społecznej rozpoczęły się niemal równocześnie z poszukiwaniem gazu ziemnego z łupków w Polsce. Wyniki badań poparcia lub sprzeciwu wobec poszukiwań i wydobywania gazu różnią się od siebie w zależności od obszaru gdzie były prowadzone. W 2013 roku przeprowadzono dwa istotne badania opinii publicznej do prac poszukiwawczo-wydobywczych za gazem z łupków. Badania przeprowadziły TNS Polska oraz Centrum Badania Opinii Społecznej (Ministerstwo Środowiska, 2013). Zostały one przeprowadzone w 2013 roku na zlecenie Ministerstwa Środowiska. Jak wynika z badań, o gazie z łupków słyszało 92% badanych. Wiedza na temat tego zagadnienia czerpana jest głównie z telewizji, a także z prasy, radia i Internetu. Wśród mieszkańców Lubelszczyzny i Polski północnej istotne są także rozmowy z rodziną, znajomymi czy sąsiadami. Zdecydowana większość pytanym mieszkańców północnej części Polski (województwa kujawsko-pomorskie, pomorskie oraz warmińsko-mazurskie) i Lubelszczyzny (72%) opowiedziało się za wydobywaniem gazu ziemnego z łupków. Przeciwnych było 7% ankietowanych. Wśród ogółu Polaków za wydobywaniem gazu z łupków opowiedziało się 78% ankietowanych, a 7% było przeciwnych. Badanie zostało wykonane w ramach kampanii informacyjnej „Porozmawiajmy o łupkach”.

Pod koniec 2013 roku naukowcy z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego wykonali kolejne badania opinii publicznej, tym razem na zlecenie Państwowego Instytutu Geologicznego (Stasik i Stankiewicz, 2014). Jak wynika z tego badania, 88% Polaków spotkało się z informacją o poszukiwaniu i planach wydobywania gazu z łupków w Polsce. Większość ankietowanych popierało poszukiwanie gazu z łupków (80%), przeciwnych było 11% ankietowanych. Ponad 50% badanych uważa, że ewentualne wydobywanie przyniesie więcej korzyści niż szkód oraz zagrożeń.

4. Kampanie informacyjne dotyczące gazu łupkowego na Pomorzu oraz na Lubelszczyźnie

Na terenie północnej części Polski (województwa kujawsko-pomorskie, pomorskie oraz warmińsko-mazurskie) uruchomiono program „Razem o łupkach” zorganizowany przez marszałka wojewódzka pomorskiego Mieczysława Struka (Razem o łupkach, 2015). Głównym celem programu było stworzenie platformy informacyjnej, tak aby wszystkie zainteresowane strony były aktywnie włączone w proces

konsultacji. Program objął koncerty, firmy serwisowe, samorządy lokalne, mieszkańców, organizacje pozarządowe, a także ekspertów i otoczenie naukowe. Liderem projektu stała się Fundacja Rozwiązań Eko-Energetycznych z Gdańska, która będąc współautorem koncepcji dialogu, przyjęła na siebie ciężar przygotowania i organizacji całego procesu. Dopracowała ona wspólnie z ekspertami z różnych dziedzin (m.in. z socjologami) podstawy tego programu. W projekcie udział wzięły też gminy z sąsiednich województw: warmińsko-mazurskiego i kujawsko-pomorskiego, gdzie również zostały przyznane koncesje na poszukiwanie gazu z łupków. Patronat honorowy nad projektem objął Główny Geolog Kraju. Na Pomorzu powstały trzy Lokalne Komitety Dialogu (LKD) w trzech powiatach: wejherowskim, lęborskim i kartuskim. Działaniem projektu objęte zostały także dwa powiaty w województwie warmińsko-mazurskim: elbląski i braniewski oraz w kujawsko-pomorskim: rypiński i radziejowski. W tych siedmiu powiatach powstało razem siedem takich komitetów. Wszystkie zainteresowane strony przez ponad rok debatowały na interesujące ich tematy związane z gazem z łupków. Zainteresowane strony rozmawiały o swoich wzajemnych oczekiwaniach i obawach. Takich rozmów między zainteresowanymi stronami w każdym z LKD było przynajmniej dziesięć. Podczas dyskusji wszystkie strony wносиły wiele uwag związanych z procesem poszukiwania złóż, od kwestii środowiskowych, przez prawne, społeczne, ekonomiczne i wiele innych. W każdej lokalizacji problemy, na które zwracali uwagę mieszkańcy, różniły się od siebie. To pokazuje jak ważne jest lokalne, indywidualne podejście do dialogu. Położenie geograficzne oraz sytuacja gospodarcza, społeczna i środowiskowa mają ogromny wpływ na tematykę rozmów. W grudniu 2014 roku minął rok od kiedy pierwsze komitety rozpoczęły spotkania i rozmowy. W tym czasie ponad 1000 osób odbyło ponad 70 spotkań, podsumowując je na powiatowych konferencjach. W niektórych miejscach udało się podpisać umowy społeczne między partnerami projektu, w innych zaś powstały raporty z wnioskami z rozmów i postulatami wszystkich stron. Uczestnicy dyskusji kończyli prace komitetów według formy dobranej zgodnie z własnymi intencjami, dlatego też zakończenie rozmów przybierało różną postać. Obecnie Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego jest na etapie podsumowywania całego projektu, wyciągania wniosków z jego realizacji, określania obszarów, które się sprawdziły oraz tych, które w ewentualnych przyszłych edycjach należy usprawnić bądź zupełnie zmienić (Gazłupkowy.pl, 2014).

Inaczej ten proces wyglądał na Lubelszczyźnie. Wydaje się jednak, że władze regionu zbyt późno rozpoczęły prace nad tworzeniem kam-

panii społecznej dotyczącej promocji oraz dyskusji na temat zalet oraz zagrożeń wynikających z poszukiwań gazu łupkowego. Kampania informacyjna ruszyła już po tym jak mieszkańcy lubelskiej miejscowości Żurawłów rozpoczęli swój protest przeciw poszukiwaniom tego surowca (Kurier Lubelski, 2014). Władze województwa lubelskiego zorganizowały cykl czterech debat poświęconych bezpieczeństwu energetycznemu regionu. Jako jedną z szans regionu wymieniono eksploatację gazu ziemnego z łupków. O korzyściach i procesie wydobyczym informowali m.in. przedstawiciele Chevronu – koncernu, który posiadał w regionie w sumie 4 koncesje na poszukiwanie tego surowca². Podczas tego rodzaju spotkań przedstawiciele poszczególnych sektorów energetycznych wypowiadali się na temat potencjału regionu lubelskiego. Jednym z alternatywnych źródeł energii dla regionu może okazać się gaz ziemny z łupków. Jednak w tym wypadku gaz łupkowy – w odróżnieniu od Pomorza – był jednym z elementów tej debaty, nie stanowił zaś głównego tematu dyskusji. Co więcej, na Pomorzu postawiono na ciągłą wielomiesięczną debatę w lokalnych środowiskach, zaś w województwie lubelskim tylko na cykl niewiązących debat (Lubelskie.pl, 2013).

Działania informacyjne prowadzono również na szczeblu centralnym. Ministerstwo Środowiska zorganizowało w ramach kampanii informacyjnej „Porozmawiajmy o łupkach” dwa wysłuchania publiczne, podczas których zainteresowani rozpoznaniem oraz wydobyciem gazu ziemnego z łupków mogli zabrać głos. Odbyły się one w Gdańsku i Lublinie. Przedmiotem wysłuchań były trwające w Polsce prace dotyczące gazu z łupków. W jednym wysłuchaniu wzięło udział średnio 140 osób. Działania były współfinansowane ze środków Unii Europejskiej oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (Ministerstwo Środowiska, 2014).

Istotne dla poprawy stanu wiedzy o wpływie poszukiwań gazu ziemnego z łupków są publikacje oraz powoływanie się na tezy już istniejących raportów. W 2012 roku Państwowy Instytut Geologiczny (PIG) opublikował raport „Aspekty środowiskowe procesu szczelinowania hydraulicznego wykonanego w otworze Łbień LE-2H”. Naukowcy zbadali otwór wiertniczy LE-2H w Łbieniu, gdzie w 2011 roku przeprowadzono pierwszy w kraju zabieg szczelinowania hydraulicznego w pełnym zakresie. Jak informował PIG, po wykonaniu szczelinowania hydraulicznego na otworze Łbień 2H, nie stwierdzo-

² Chevron w styczniu 2015 roku poinformował o zakończeniu prac poszukiwawczych za gazem łupkowym z 2 koncesji na Lubelszczyźnie, które są ważne do grudnia 2015 roku. Dwie pozostałe koncesje wygasły pod koniec 2014 roku.

no wpływu na stan czystości atmosfery. Zaobserwowano zaś podwyższony poziom hałasu podczas szczelinowania. Nie stwierdzono wpływu prac związanych ze szczelinowaniem na jakość wód powierzchniowych i podziemnych, a sam pobór wody nie wpłynął na zmniejszenie zasobów wód podziemnych w rejonie wiertni. Zabieg szczelinowania nie wywołał też na powierzchni żadnych drgań lub wstrząsów mogących stwarzać zagrożenie dla budynków czy infrastruktury. Raport ten, mający swoje naukowe podstawy, nie został odpowiednio wykorzystany w kampanii informacyjnej na terenach gdzie prowadzone lub planowane są poszukiwania gazu ziemnego z łupków. Błędy w odpowiedniej promocji naukowych materiałów na temat wpływu poszukiwań gazu ziemnego z łupków powinny zostać naprawione podczas publikacji kolejnych raportów środowiskowych z 7 innych odwiertów w marcu 2015 roku. Raporty naukowe to podstawowe źródło rzetelnych informacji zawierające zestawienie badań wpływu poszukiwań i eksploatacji tego surowca na środowisko. Są to jednak materiały napisane językiem naukowym, który nie dla wszystkich odbiorców jest jasny i zrozumiały. Dlatego też konieczne jest przy okazji publikacji takich raportów, aby forma i treść przekazu była zrozumiała dla wszystkich. Niezbędne jest także uwypuklenie podczas prezentacji wyników aspektów regionalnych, gdzie prowadzone są poszukiwania (Państwowy Instytut Geologiczny, 2012).

66

5. Dialog na trzech poziomach – interesy samorządów lokalnych, państwa i koncernów energetycznych

W procesie poszukiwań gazu ziemnego z łupków, a następnie przy przejściu do fazy wydobywczej, kluczowe wydaje się być pogodzenie interesów wszystkich najważniejszych interesariuszy. W czasie procesu wydawania koncesji, udzielania decyzji środowiskowych, pozwoleń wodno-prawnych oraz podjęcia decyzji inwestycyjnej, każda ze stron ma odmienne cele. Kluczową kwestią jest nie tylko pogodzenie zróżnicowanych interesów, ale również akceptacja społeczna, bez której może dojść do konfliktów, szczególnie pomiędzy danym koncernem energetycznym prowadzącym prace poszukiwawczo-wydobywcze a lokalną społecznością. Uzyskanie poparcia władz jest również bardzo ważne, aby uzyskać pozwolenia dotyczące np. korzystania z dróg dojazdowych do wiertni czy ujęć wody. W celu zwiększenia poparcia na poziomie lokalnym w życie weszła na początku 2015 roku nowelizacja ustawy *Prawo geologiczne i górnicze*. Celem tych zmian praw-

nych było dostosowanie przepisów dla sektora naftowo-gazowego do wyzwań i możliwości związanych z rozwojem technologii wydobywczych węglowodorów, w tym także ze złóż niekonwencjonalnych. Ustawa wprowadziła m.in. nowy system dystrybucji wpływów z podwyższonej opłaty eksploatacyjnej za wydobywanie węglowodorów. Dotychczasowy zespół beneficjentów obejmujący gminy oraz Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej rozszerzony został o powiaty i województwa, na terenie których prowadzona będzie działalność poszukiwawczo-wydobywcza. Zgodnie z nowymi przepisami podział wpływów z tytułu opłat eksploatacyjnych będzie kształtował się w następujący sposób: 60% na rzecz gminy, 15% dla powiatu, 15% na rzecz województwa, a 10% dla Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W przypadku pozostałych opłat 60% wpływów stanowi dochód gminy, na terenie której jest prowadzona działalność, a 40% dochód Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. W wyniku nowelizacji podniesione zostały stawki opłaty dla gazu ziemnego wysokometanowego, którego wydobycie w okresie rozliczeniowym przekracza 2500 tys. m³ – z 6,23 zł/tys. m³ do 24,00 zł/tys. m³ (jeżeli wydobycie gazu w okresie rozliczeniowym nie przekracza 2500 tys. m³ stawka opłaty wynosi 6,23 zł/tys. m³). Ponadto wzrosła stawka opłaty dla gazu ziemnego pozostałego, którego wydobycie w okresie rozliczeniowym przekracza 2500 tys. m³ – z 5,18 zł/tys. m³ do 20 zł/tys. m³ (jeżeli wydobycie gazu w okresie rozliczeniowym nie przekracza 2500 tys. m³ stawka opłaty wynosi 5,18 zł/tys. m³). Natomiast dla ropy naftowej, której wydobycie w okresie rozliczeniowym przekracza 1000 t, stawka opłaty wzrosła z 36,84 zł/tonę do 50 zł/tonę (dla ropy naftowej, której wydobycie w okresie rozliczeniowym nie przekracza 1000 t stawka opłaty wynosi 36,84 zł/tonę) (Ustawa..., 2011).

Nowy podział dystrybucji podatków to jeden z elementów zachęt skierowanych w stronę gminy. Pojawiły się także wspierane często przez państwo oraz koncerny ekspertyzy pokazujące, że przy prowadzeniu prac poszukiwawczo-wydobywczych wzrośnie liczba miejsc pracy dla lokalnych mieszkańców (Shale Gas Europe, 2015). Trudno jednak wierzyć w te zapewnienia, ponieważ jak dotychczas jesteśmy w fazie poszukiwawczej i badawczej, która nie wymaga stałego wzrostu zatrudnienia. Poza tym miejsca pracy dla mieszkańców będą wiązać się z sektorami pośrednio związanymi z pracami poszukiwawczymi. Będą to głównie prace w sektorze usług takich jak gastronomia czy hotelarstwo. Aby zyskać poparcie dla poszukiwań gazu z łupków, koncerny zabiegają o przychylność gmin oraz mieszkańców, organi-

zując różne akcje promujące lub współfinansując niektóre inwestycje w danej gminie. Dla przykładu w kwietniu 2014 roku koncern Lane Energy sfinansował na Pomorzu w gminie Choczewo akcję „Drzewko za makulaturę”. W 2013 roku amerykańska firma Chevron, która prowadziła prace w miejscowości Książomierz w powiecie krańskim, przekazała na remont dwukilometrowego odcinka drogi ponad 616 tys. zł (Dziennik Wschodni, 2013). Tego typu działania miały na celu poprawę wizerunku firmy w terenie, tak aby przekonać mieszkańców do poparcia prac. Jest to jeden z elementów kampanii informacyjnej i PR-owej prowadzonej przez prywatne koncerny.

Na swój udział w podziale zysków liczy także rząd. Ministerstwo Finansów opracowało pięć scenariuszy możliwych do osiągnięcia zysków z wydobycia węgłowodórów (Sawicki 2014). Z obliczeń resortu wynika, że Polska od 2015 roku do 2029 roku może pozyskać od 10 do 16,1 mld zł. Należy jednak pamiętać, że wyliczenia te zostały wykonane w 2014 roku, kiedy liczba koncesji była znacznie większa, a Ministerstwo Środowiska zakładało, że do końca 2014 roku zostanie wywierconych do 100 otworów. Nowe regulacje podatkowe wejdą w życie w 2015 roku, a ich pobieranie rozpocznie się dopiero w 2020 roku. Ma to zachęcić koncerny do poszukiwań gazu łupkowego, nie obciążając sektora już na wstępnym etapie zbyt dużymi zobowiązaniami finansowymi. Jak wynika z wyliczeń resortu w najkorzystniejszym wariantcie finansowym w okresie 2027–2029 wydobycie gazu ziemnego może wynieść ok. 18,5 mld m³. Podstawą specjalnego podatku węglowodorowego będzie zysk z działalności wydobywczej firmy. Rząd zaproponował wprowadzenie dwóch stawek w wysokości 12,5% oraz 25%. Dodatkowo wprowadzony zostanie podatek od wydobycia gazu ziemnego w wysokości 1,5% i 3% oraz ropy naftowej, odpowiednio 3% i 6%. Zdaniem Ministerstwa Finansów po tych zmianach łączna wysokość obciążeń finansowych nie przekroczy 40%. Ustawa o specjalnym podatku węglowodorowym, do której przygotowano powyższe wyliczenia zawarte w Ocenie Skutków Regulacji, wejdzie w życie w 2016 roku, jednak podwyższone stawki podatków będą obowiązywać od 2020 roku (RCL, 2014). Przedstawione wyliczenia są istotne jako jeden z argumentów przemawiających za akceptacją procesu poszukiwań. Równie istotna z tego punktu widzenia jest nowelizacja ustawy *Prawo geologiczne i górnicze*. Na mocy noweli ustawy 6-krotnie zwiększono opłatę eksploatacyjną. Wpływy z tytułu opłat w zakresie węgłowodórów w 60% stanowią dochód gminy, w 15% dochód powiatu i w 15% dochód województwa,

na terenie którego będzie prowadzona działalność (Ustawa..., 2014). To jeden z najistotniejszych elementów, który nie został w pełni wykorzystany w kampanii informacyjnej na temat korzyści wynikających z poszukiwań.

Zakończenie

Polska na tle innych krajów w Unii Europejskiej jest wciąż, mimo znacznego spadku liczby koncesji, liderem poszukiwań gazu ziemnego z łupków. W Polsce wykonano 69 odwiertów (Państwowy Instytut Geologiczny, 2015), natomiast w innych krajach w Europie zaledwie kilka. Wielka Brytania, która obok Polski najmocniej na arenie UE lobbuje za gazem z łupków, zmaga się z niską społeczną akceptacją dla poszukiwań tego surowca (Lis 2015). W Polsce na tym tle, w świetle przedstawionych wyników badań opinii społecznej, poparcie dla poszukiwań tego surowca jest znacznie wyższe. Nie wynika to jednak ze skoordynowanej akcji informacyjnej na poziomie rządowym i samorządowym, lecz głównie z nadziei mieszkańców na pojawienie się nowych miejsc pracy lub mniejszych rachunków za energię. W Polsce są także miejscowości, takie jak Parchowo na Pomorzu i Zurawłów na Lubelszczyźnie, które uniemożliwiły firmom prowadzenie poszukiwań. Wymaga to przebadania i analizy, co było powodem oporu ze strony mieszkańców oraz władz. Regiony, które dysponują potencjalnie największymi złożami gazu ziemnego z łupków, prowadziły odseparowane od siebie kampanie informacyjne. Osobną akcją przeprowadziło też Ministerstwo Środowiska. Nie były one skoordynowane ani czasowo ani na poziomie argumentacji. Obecnie w Polsce nastąpiło znaczne spowolnienie prac za gazem z łupków. Ten czas województwa oraz Ministerstwo Środowiska powinny wykorzystać na stworzenie podstawy merytorycznej i wizerunkowej dla kolejnych poszukiwań gazu ziemnego z łupków. Proces ten nabierze kolejnego przyspieszenia, kiedy zostanie potwierdzony komercyjny przepływ surowca. Jak wynika z dotychczas wykonanych prac, gaz ziemny z łupków w Polsce występuje. Problemem są niedostosowane do polskich warunków technologie. Amerykańskie doświadczenia pokazują, że jest to jednak kwestia czasu oraz nakładów finansowych. Kampanie powinny także uwzględniać poszukiwania innych niekonwencjonalnych źródeł gazu ziemnego. Podczas wydobywania gazu z łupków również stosuje się technologię szczelinowania hydro-

licznego. W celu uniknięcia protestów związanych z eksploatacją węglowodorów tego rodzaju surowca, koniecznym wydaje się informowanie o skutkach środowiskowych oraz o aspektach finansowych.

Bibliografia

- Dziennik Wschodni (2013), <http://www.dziennikwschodni.pl/apps/pbcs.dll/article?AID=/20130912/KRASNIAK/130919909> [3 marca 2015].
- Furman, Tomasz (2014), *Już w tym roku możliwy jest łupkowy sukces* [online], <http://www.ekonomia.rp.pl/artykul/1130688.html> [19 listopada 2014].
- Gazłupkowy.pl (2014), <http://gazłupkowy.pl/klawiter-piwowarska-konczymy-pilotazowa-edycje-dzialan-dialogowo-informacyjnych-w-ramach-projektu-razem-o-lupkach/> [19 grudnia 2014].
- Kurier Lubelski (2014), <http://www.kurierlubelski.pl/artykul/3497925,po-399-dniach-protestow-chevron-opuszcza-zurawlow-chce-szukac-lupkow-w-gm-susiec.id,t.html?cookie=1> [3 marca 2015].
- Lis, Aleksandra (2015), *Public controversies around shale gas exploration in Europe: the United Kingdom* [online], <http://infolupki.pgi.gov.pl/en/society/public-shale-gas-controversies-europe-case-united-kingdom> [5 marca 2015].
- Lubelskie.pl (2013), *Kampania informacyjno-promocyjna "Bezpieczeństwo energetyczne województwa lubelskiego"* [online], <http://www.lubelskie.pl/?pid=3110> [19 listopada 2014].
- Łupki Polskie (2015), <http://www.lupkipolskie.pl/lupki-w-polsce/koncesje-pgnig/koncesja-pionki-kazimierz/markowola> [14 marca 2015].
- Ministerstwo Gospodarki (2014), *Sprawozdanie z Wyników Monitorowania Bezpieczeństwa Dostaw Paliw Gazowych* [online], http://www.mg.gov.pl/files/upload/21265/20140724_sprawozdanie%20MG%20za%202013%20r..pdf [19 listopada 2014].
- Ministerstwo Środowiska (2012), *Zestawienie prac poszukiwawczych za gazem ziemnym z łupków* [online], http://www.mos.gov.pl/g2/big/2012_06/d56537d12208821a-b1ee632b33a12df0.pdf [19 listopada 2014].
- Ministerstwo Środowiska (2013), *Gaz z łupków w opinii społecznej* [online], <http://lupki.mos.gov.pl/aktualnosci/gaz-w-opinii> [18 listopada 2014].
- Ministerstwo Środowiska (2014), *Sprawozdanie z przebiegu kampanii informacyjnej i dialogu ze społeczeństwem na temat gazu ziemnego z formacji łupkowych* [online], <http://lupki.mos.gov.pl/nagrania-i-opinie-pisemne/sprawozdanie.pdf> [19 listopada 2014].
- Ministerstwo Środowiska (2015a), *Gaz z łupków. Możemy czuć się bezpiecznie* [online], https://www.mos.gov.pl/artykul/7_aktualnosci/24305_gaz_z_lupkow_mozemy_czuc_sie_bezpiecznie.html [19 listopada 2014].
- Ministerstwo Środowiska (2015b), *Poszukiwania gazu z łupków w Polsce – Raport zaawansowania*, http://www.mos.gov.pl/artykul/7_archiwum/18806_poszukiwania_gazu_z_lupkow_w_polsce_raport_zaaawansowania.html [19 listopada 2014].
- Nagy, Stanisław (2014), *Stanisław Nagy: poszukiwania gazu łupkowego w Polsce* [online], <http://shalegas-europe.eu/profesor-stanislaw-nagy-poszukiwania-gazu-lupkowego-w-polsce/>, [19 listopada 2014].

- Państwowy Instytut Geologiczny (2012), *Aspekty środowiskowe procesu szczelinowania hydraulicznego wykonanego w otworze Łebień LE-2H – raport* [online], <http://www.pgi.gov.pl/pl/instytut-geologiczny-informacje-prasowe/4091-raport-z-lebienia-materia-prasowe.html> [10 stycznia 2015].
- Państwowy Instytut Geologiczny (2014), *Bilans Zasobów Złóż Kopalin w Polsce* [online], <http://www.pgi.gov.pl/pl/instytut-geologiczny-surowce-mineralne/gaz-lupkowy/4062-zasoby-niekonwencjonalnych-zloz-gazu-ziemnego-w-polsce.html> [19 listopada 2014].
- Państwowy Instytut Geologiczny (2015), *Zestawienie koncesji dotyczących gazu z łupków (stan na dzień 01.03.2015 r.)* [online], <http://infołupki.pgi.gov.pl/pl/stan-prac-poszukiwawczych/aktualnosci/nieznacznie-spadla-ilosc-koncesji-na-poszukiwanie-gazu> [14 marca 2015].
- Porozmawiajmy o łupkach (2015), <http://lupki.mos.gov.pl/gaz-z-lupkow/stan-prac-w-polsce> [14 marca 2015].
- Razem o łupkach (2015), <http://www.razemolupkach.pl/> [14 marca 2015].
- RCL (2014), <http://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/154867/154903/154904/dokument102426.pdf> [19 listopada 2014].
- Sawicki, Bartosz (2014), *Zyski z wydobycia węglowodorów mogą sięgnąć 16 mld zł* [online], <http://gazłupkowy.pl/zyski-z-wydobycia-węglowodorow-moga-siegnac-16-mld-zl/>. [18 marca 2014].
- Shale Gas Europe (2015), <http://www.shalegas-europe.eu/shale-gas-explained/gaz-lupkowy-ekonomia/?lang=pl> [3 marca 2015].
- Stasik, Agata, Stankiewicz, Piotr (2014), *Raport: Poszukiwanie i wydobycie gazu łupkowego w Polsce – wiedza, opinie, oceny* [online]. http://infołupki.pgi.gov.pl/sites/default/files/czytelnia_pliki/1/sondaz_pig_raport_gaz_lupkowy.pdf [18 listopada 2014].
- Turowski, Paweł (2013), *Gaz łupkowy nowe regulacje* [w:] „Bezpieczeństwo Narodowe”, II/2013, Zbigniew Włosowicz (red.), Warszawa: BBN.
- U.S. Energy Information (2013), *World Shale Gas 2013* [online], <http://www.eia.gov/analysis/studies/worldshalegas/pdf/fullreport.pdf> [19 listopada 2014].
- Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity: Dz. U. z 2014 r. poz. 613, 587, 850, 1133)
- Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zmianie ustawy – Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 1133).

Bartłomiej Sawicki – Graduated in history at the Pedagogical University of Cracow and international relations at the Jagiellonian University. Postgraduate studies at the University of Mining and Metallurgy in Cracow – Oil and Gas Management. Postgraduate studies at the Tischner European University in Krakow – Multimedia, journalism, social networking. Journalist for the information web portal about shale gas- gazłupkowy.pl. Member of the expert team on European Union at the Jagiellonian Club. Research interests: energy security, former Yugoslavian countries.

Abstract

Although the oil and gas exploration in Poland has a long history, the hydrocarbon exploration and production from unconventional fields developed only recently. This new activity determined the need for a complex information campaign. All relevant aspects (e.g. waste management, profit distribution, etc.) should be included, and the information campaign should not be limited only to shale gas in Poland.

Keywords

shale gas, Poland, information campaign